

ALLMÄNNA VILLKOR – PAM Capital AB (PAM)

DEFINITIONER OCH VILLKOR

Det affärsmässiga förhållandet mellan PAM och dess kunder, eller de som anses vara kunder, regleras genom dessa Allmänna villkor samt övriga specifika avtal som ingåtts mellan parterna. Genom att ingå i detta avtal accepterar PAM och Kunden att vara bundna av dessa Allmänna villkor. Vid en situation där de Allmänna villkoren och specifika avtal mellan PAM och Kunden inte stämmer överens, skall de Allmänna villkoren gälla. I de fall där Kunden ingår avtal med PAM om elektroniska banktjänster och Kunden får tillgång till dessa tjänster samt allmän information via internet, är Kunden införstådd med att ett sådant avtal regleras genom särskilda villkor.

MIFID

Direktiv om marknader för finansiella instrument (MiFID) antogs 2004 för att ytterligare harmonisera och förbättra ramverket för investeringstjänster inom EES-området. MiFID blev utvecklat i syfte att förbättra investerarskyddet och skapa en större öppenhet och konkurrens på den finansiella marknaden. Under 2014 antogs MiFID II-direktivet för att ytterligare förbättra investerarnas skydd och öka insynen på finansmarknaden. Direktivet infördes i Sverige den 3 januari 2018.

Icke-oberoende investeringsrådgivning

MiFID II introducerar en skillnad mellan oberoende och icke-oberoende investeringsrådgivning, vilket praktiskt taget innebär att oberoende rådgivning omfattas av strängare regler än icke-oberoende rådgivning, bland annat för produktval och urvalsprocess samt förbud mot tredjepartsättning. PAM definierar sig som en icke-oberoende investeringsrådgivare.

1. ÖPPNANDE AV KONTO GENOM PAM

- PAM öppnar konton för kunder i nationell eller utländsk valuta.
- Alla konton, inkluderat men inte begränsat till konton för kontanter, aktier och ädla metaller kan öppnas i kundens namn.
- PAM äger rätt att, utan att meddela, debitera och kreditera balansen på kundens samtliga konton, om Kunden brister i någon av sina förpliktelser mot PAM.
- Alla konton, oberoende valuta, skall betraktas som ett samlat konto där debiteringar och krediteringar beräknas i lokal valuta baserat på växelkursen vid slutet av föregående bankdag.
- Finansiella instrument kommer att placeras på nominee-konto i PAM:s namn.

2. IDENTITETSKONTROLL AV KUNDER

- I enlighet med gällande regelverk för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism, innebär kontoöppning och alla andra avtal där PAM är part, att Kunden kommer att genomgå en grundlig identitetskontroll innan avtal ingås. Denna kontroll sker i enlighet med svensk lag.
- PAM skall själv inhämta alla nödvändiga dokument och annan nödvändig information om Kunden, samt värdera och kontrollera dessa innan det att ett Kundavtal upprättas eller att någon form av transaktioner genomförs på kundens vägnar. Kundens skall utan dröjsmål lämna all efterfrågad information till PAM samt omedelbart meddela samtliga relevanta ändringar i redan lämnad information.
- PAM kan när som helst efter egen värdering och i enlighet med svensk lag för penningtvätt och finansiering av terrorism, kräva att kunden lämnar ytterligare information om den verkliga huvudmannen i avtalsförhållandet, ett konto eller bakom en transaktion.
- Kunden garanterar att samtliga dokument som överlämnas till PAM är äkta och autentiska. Kunden undantar PAM allt ansvar angående äktheten och giltigheten i samtliga dokument som överlämnas till PAM.

3. TYSTNADSPLIKT OCH UTLÄMNANDE AV UPPGIFT

- Lagstadgad tystnadsplikt för värdepappersbolag och banktjänster gäller för alla personer som är delaktiga i samtliga tjänster som erbjuds av och genom PAM. PAM skall därför inte avge någon information knutet till Kundens transaktioner eller kundrelation till tredje part.
- Denna tystnadsplikt gäller inte information som enligt svensk lag skall inrapporteras till svenska eller andra länders myndigheter. Samtliga instruktioner Kunden ger PAM, inklusive överföring av medel samt instruktioner gällande köp och sälj av värdepapper, skall PAM i enlighet med svensk lag och föreskrifter, samt lag och föreskrifter i det land där de aktuella värdepapperna är utfärdade eller köpta, eller det land där betalningen är genomförd.
- Genom att signera denna Ansökan om kundavtal och därigenom acceptera dessa Allmänna villkor, accepterar Kunden, utan förbehåll, bestämmelserna i punkt 3 b).
- PAM kan tillhandahålla information till tredje parts om PAM använder sig av för att utföra tjänster som är nödvändiga för kundrelationen. Alla sådana tredje parter är bundna av sekretessavtal och får endast sådan information som är nödvändig för att utföra tjänsten.

4. PERSONUPPGIFTER

PAM kommer att inhämta och hantera personuppgifter om Kunden i den utsträckning som krävs för fullgörandet av detta avtal. Kunden godkänner att PAM kan inhämta och lagra sådan information i enlighet med gällande lagstiftning om hantering av personuppgifter och lagring av dessa. Kunden har rätt att få veta vad som lagrats om kunden samt att kräva rättning om lagrade uppgifter inte är korrekta.

5. KONTOUTSKRIFTER

- Kontoutskrifter kommer vara tillgängliga för kunden på kundportalen.
- Kunden skall periodiskt motta kontoutskrifter som visar samtliga kontotransaktioner, så att kunden själv kan övervaka och kontrollera genomförda transaktioner. Om kunden inte loggar in på kundportalen under kvartalet kommer rapporten att skickas med e-post.
- Kontoutskrifter skall inte på något sätt påverka att kundens samtliga konton ses som ett konto.
- PAM kan inte på något sätt hållas ansvarig för hur kunden väljer att använda sig av de utskrifter som kunden erhåller.

6. KLAGOMÅL OCH KORRIGERING AV BRISTER PÅ KONTO

- Kunden skall informera PAM om varje fel i dokument eller utskrifter som är utställda till Kunden. Om Kunden inte skriftligen har meddelat PAM om fel i utställda dokument inom 30 dagar från utställsedatum, skall informationen anses vara korrekt och kunden skall anses ha accepterat innehållet i de aktuella dokumenten och kontoutskrifter.
- I de fall som PAM felaktigt har krediterat eller debiterat Kundens konto, oavsett belopp, har PAM rätten att korrigera dessa fel. I de fall ett belopp felaktigt har krediterats Kundens konto, har PAM rätten att debitera Kundens konto med motsvarande belopp, utan att i förhand meddela Kunden.
- Klagomål skall framföras till Kundens rådgivare alternativt direkt till PAM:s Klagomålsansvarige. PAM är inte ansvarig för förluster som hade kunnat undvikas om klagomålet hade framförts omedelbart. Klagomålsansvarig meddelas skriftligen till PAM:s huvudkontor i Stockholm.

7. KOMMUNIKATIONSMEDEL

- PAM korresponderar med sina kunder på svenska. PAM kan välja ett annat språk om det anses relevant.
- PAM accepterar kommunikation via brev, telefon och e-post. PAM kan acceptera andra kommunikationsmedel med Kunden och om Kunden önskar att kommunicera per telefon, godkänner Kunden att PAM kommer att agera på samtliga instruktioner givna via telefon, e-post eller brev. PAM kommer i enlighet med svenska lag att spela in samtliga samtal som företas per telefon. Varje form av missförstånd eller fel som inte meddelas PAM inom 10 dagar skall betraktas som Kundens ansvar och PAM fritas från alla konsekvenser i samband med sådan händelse.
- Oberoende av ovan skall all kommunikation adresserat till PAM från Kunden via e-post, brev eller annan form av kommunikationsmedel, betraktas som att det är Kunden som är avsändare, om inte PAM har anledning att tro något annat.

8. KORRESPONDENS OCH LAGRING

- Skriftlig korrespondens från PAM skall betraktas som levererad, förutsatt att den skickades till den av Kunden uppgivna adressen och av PAM lagrade adressen, även om korrespondensen bli returnerad till PAM märkt "mottagare okänd" eller med motsvarande meddelande.
- Ändringar i de av PAM lagrade kunduppgifterna, skall utan dröjsmål meddelas PAM via e-post eller brev.

9. INSTRUKTIONER

- PAM äger rätten att avstå från att genomföra order som avgivits på andra sätt än skriftligen. PAM kan kräva, innan order genomförs, att Kunden skriftligen skall bekräfta en order vid ett av PAM:s kontor, oavsett om ordern har givits via telefon, e-post eller annat kommunikationsmedel.
- Transaktioner som uppförts på kontots transaktionsöversikt, skall anses vara en giltig bekräftelse att en av Kunden given transaktion är genomförd.
- PAM äger rätten att själv avgöra på vilket sätt en instruktion eller order skall genomföras med hänsyn till inbetalningar av medel eller överföring av andelar, så länge det sker i enlighet av regulatoriska krav med normal bankpraxis.
- Instruktioner för inbetalningar, överföringar och andra motsvarande tjänster, accepteras utan förpliktelse till särskild noggrannhet vid utförandet av sådan instruktion.
- Vid utförandet av en enskild instruktion skall PAM inte hållas ansvarig för några förseningar eller fel som följer av felaktig, bristande eller missledande information från Kunden, inkluderat fel som har förorsakats av felaktig, ofullständig eller motstridande information kopplat till kontodetaljer eller kontonummer kopplat till den aktuella transaktionen, undantaget de tillfällen då PAM har visat grov oaksamhet.
- Varje order som givits av Kunden till PAM genom ett accepterat kommunikationsmedel, och utan hänsyn tagen till PAM:s rätt att avvisa ordern, skall anses oåterkallelig.

10. INSPELNING AV SAMTAL OCH ELEKTRONISK KOMMUNIKATION

- Kunden accepterar och godkänner att PAM kanspela in samt lagra samtliga telefonsamtal och elektronisk kommunikation för dokumentation av rådgivning, order, transaktioner och instruktioner. I de fall PAM upplever tekniska problem från entredje part som hindrar PAM att genomförasina åtaganden gällande lagring enligt ovan, skall PAM inte hållas ansvarig för detta.
- Lagringen sker i enlighet med svensk lag samt den tystnadsplikt som definierad i detta avtal. Oavsett så accepterar Kunden att inspelning av telefonsamtal kan betraktas som bevis på en given order.
- Vid ordergivning över telefon eller annat elektroniskt kommunikationsmedel, tar kunden allt ansvar för eventuella brister i genomförandet av sådan order. PAM äger dock rätten att kräva och invänta skriftlig bekräftelse på sådan order, innan den genomförs.

11. DEPÅ

- Vid överföring av värdepapper till PAM eller av PAM utnämnd underdepå, utfärdas en bekräftelse på mottagandet av dessa värdepapper som Kunden måste kontrollera. PAM tar inget ansvar vid fel i denna bekräftelse, med undantag i de fall PAM har agerat med grov oaksamhet.
- PAM kan öppna depå hos tredje part.

12. ÖVERFÖRING AV VÅRDEN

- Varje överföring av aktier, kontanta medel eller någon annan form av värdepapper utföres för Kundens räkning och risk. PAM är endast ansvarig för den risk som täcks av PAM:s ansvarsförsäkring och bara i de fall där försäkringsbolaget accepterar.
- Varje specifik risk kommer endast att bli försäkrad efter skriftlig instruktion till PAM. Vid frånvaro av sådan instruktion från Kunden kommer PAM inte att teckna sådan försäkring.

13. RÄNTOR

- Om inte annat är specificerat, är konto i svensk och utländsk valuta ej räntebärande.
- Om inte annat är specificerat, beräknas och debiteras debetränta Kundens konto utan förvarning. Debeträntan är fastställd av PAM.
- Debetränta kapitaliseras kvartalsvis.
- PAM kan ändra räntesatser på krediträntor och debeträntor mot bakgrund av t.ex. ändringar i räntemarknaden. PAM kommer då att informera Kunden om dessa ändringar.

14. AVGIFTER

- PAM har rätt att belasta Kunden för de tjänster som erbjuds, såsom räntor, avgifter, provisioner och utlägg.
- PAM kan dra avgifter från Kundens samtliga konton hos PAM. Detta kommer att genomföras i linje med PAM:s gällande prislista, som ensidigt kan ändras av PAM, speciellt vid förändringar i marknadsförhållandet. Vid ändring av gällande tariffer skall PAM informera Kunden genom ett accepterat kommunikationsmedel eller annat lämpligt kommunikationsmedel.
- PAM kan belasta Kundens konto för samtliga kostnader som uppkommit i Kundens intresse, speciellt avgifter för juridisk eller annan professionell rådgivning, försäkringar, publikationer, skatter, porto samt telefonsamtal.

15. REALISERING

- Om kunden inte kan uppfylla sina åtaganden gentemot PAM eller tillhandahålla tillräcklig säkerhet för sina förpliktelser eller erbjuda PAM tillräcklig information, har PAM rätt att realisera värdepappret på ett rimligt sätt och som är i enlighet med svensk lag.
- Innan det att PAM realiserar ett värdepapper mot bakgrund av orsak som nämns i 15 a), måste Kunden underrättas genom rekommenderat brev, e-post eller någon annan form av spårbar kommunikation. PAM kan effektuera realisationen om Kunden inte har svarat på underrättelsen inom fem dagar från det att underrättelsen skickades, om det inte har avtalats mellan parterna att effektivering kan ske efter en kortare tidsperiod. I ett sådant fall skall den avtalade tiden gälla.
- När PAM realiserar värdepappret skall PAM göra det för att täcka Kundens förpliktelser gentemot PAM, tillsammans med räntor, omkostnader och avgifter.
- PAM äger rätt att välja vilket av aktuella värdepapper som skall realiseras och en realisation hindrar inte PAM från att inkomma med ytterligare krav gentemot Kunden, i de fall där medlen inte är tillräckliga för att möta Kundens förpliktelser gentemot PAM.

16. UPPSÄGNING

- a) PAM förbehåller sig rätten att när som helst avsluta detta kundavtal eller besluta att inte acceptera en potentiell kund. Beslutet skall meddelas Kunden skriftligen via rekommenderat brev eller e-post. Vid användandet av rekommenderat brev träder upphörandet i kraft när brevet är inlämnat till postkontoret. Vid användandet av e-post träder upphörandet i kraft efter det att beslutet är skickat till Kunden.
- b) PAM kan omedelbart och utan skriftlig förvarning avsluta detta kundavtal i följande situationer;
 - Det finns grund att betvivla Kundens soliditet
 - Att givna garantier inte är tillräckliga eller efterfrågade garantier inte framlägges.
 - Att PAM på något sätt kan hållas ansvarig om kundavtalet fortlöper.
 - Att kundens transaktioner förefaller ha genomförts i strid med gällande regelverk, allmän anständighet eller riskerar att skada PAM:s varumärke. Vid avslut av kundavtalet kommer debetsaldo och övriga förpliktelser omedelbart och utan förvarning belasta Kundens konto.
- c) Tillgodohavande som hålls i förvar åt Kunden slutar att bära ränta efter kundavtalets upphörande. PAM skall hålla dessatillgodohavanden disponibla för Kunden och ska frigöra dessa vid mottagande av skriftlig instruktion från Kunden.

17. ANSVARSFRISKRIVNING OCH SKADESTÅND

- a) PAM skall alltid handla i enlighet med god affärsetik, men skall samtidigt inte hållas ansvarig för eventuella förluster, skador eller en sänkning av förväntad avkastningsvinst oavsett grund, med undantag i de fall PAM har agerat med grov oaktsamhet.
- b) PAM skall inte acceptera något ansvar kopplat till tredje parts krav gentemot PAM, i samband med att PAM inte genomfört sina förpliktelser gentemot Kunden.
- c) PAM har genom detta avtal Kundens fullmakt att använda samarbetspartners, banker och underdepåer i samtliga länder. I sådant fall skall PAM ej ställas ansvarig för någon handling eller underlåtelse att handla kopplat till aktuellsamarbetspartner, bank eller underdepå.
- d) Kunden skall hålla PAM skadelös och fri från ansvar från varje form av förlust som är ett direkt eller indirekt resultat av att PAM utför eller försöker att utföra en transaktion som begärts av Kunden.
- e) PAM kan inte hållas ansvarig eller delvis ansvarig för skador där force majeure avbryter, eller hindrar utförandet av PAM:s tjänster.
- f) PAM kan inte heller hållas generellt ansvariga för eventuella konsekvenser av förseningar eller fel i leveransen av meddelanden som skickats på Kundens vägnar, förutsatt att PAM inte är ansvarig för dessa förseningar eller fel.

18. FINANSIELL INFORMATION

Kunder kan efterfråga och PAM kan ge finansiell information på en oregelbunden basis. Sådan information presenteras utan garantier eller ansvar. PAM tar inget ansvar för Kundens bruk av sådan information.

19. LAGRING OCH PRODUKTION AV DOKUMENT

I enlighet med gällande lag och föreskrifter är PAM förpliktad att bevara all kundkommunikation kopplat till genomförandet av Investerings tjänster. Kommunikationen lagras i enlighet med gällande lag och föreskrifter. PAM ska under en period av minst fem år bevara de uppgifter som krävs enligt lag om värdepappersmarknaden samt övriga föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt genomförandeförordningen.

20. ÄNDRING AV ALLMÄNNA VILLKOR

- a) Ändringar i dessa Allmänna villkor skall meddelas Kunden skriftligen. De skall anses vara accepterade om inte Kunden har inkommit med anmärkningar inom 10 bankdagar från det att meddelande givits.
- b) I de fall en eller flera av bestämmelserna och villkor i dessa Allmänna villkor visar sig vara ogiltiga eller ha utgått, skall giltigheten i övriga bestämmelser eller villkor inte påverkas av detta. Den bestämmelse är ogiltig eller har utgått skall ersättas med en ny, som i högsta möjliga mån skallefterlikna den som ersätts.
- c) Det åligger kunden att genom PAM:s webbplats hålla sig uppdaterade om Allmänna Villkor och annan relevant information.

21. KONTOR, GÄLLANDE LAG OCH DOMSTOL

- a) För båda parter gäller att affärsverksamheten skall bedrivas vid någon av PAM:s registrerade kontorsadresser.
- b) Detta avtal skall regleras och tolkas i enlighet med svensk lag.
- c) Parterna i detta avtal är eniga om att eventuella juridiska handlingar eller processer som kopplas till detta avtal skall lösas i enlighet med svensk lag och vid den juridiska instans som följer av svensk lag.
- d) PAM förbehåller sig rätten att avvika från ovan, i de fall som PAM anser att det är lämpligt, och äger rätt att lägga fram tvisten vid annan kompetent domstol.
- e) Vid en konflikt mellan olika språkversioner av dessa Allmänna villkor och bestämmelser, skall den svenska språkversionen gälla.

22. DEFINITION AV FINANSIELLA INSTRUMENT

- a) När det i dessa Allmänna villkor och bestämmelser refererar till "Finansiella instrument" menas finansiella instrument i enlighet med Lagen om värdepappersmarknaden.
- b) Överlåtbara värdepapper
- c) Penningmarknadsinstrument
- d) Fondandelar
- e) Finansiella derivatinstrument

23. KUNDKATEGORIER

- a) PAM skall underrätta nya kunder och befintligakunder som PAM har kategoriserat på nytt, om deras kategorisering som icke professionell kund, professionell kund eller jämbördig motpart enligt lagen om värdepappersmarknaden. Kategoriseringen sker med grund i objektiva kriterier och genom information som inhämtats av PAM.
- b) PAM kan på eget initiativ eller på Kundens begäran, generellt eller vid ett enskilt tillfälle, behandla en Kund som annars skulle kunna klassificeras som jämbördig motpart enligt 8 kap. 19 § lagen om värdepappersmarknaden, som professionell eller icke professionell Kund, eller behandla en Kund som betraktas som professionell Kund enligt 8 kap. 16 § samma lag, som icke professionell Kund. I de fall parterna är överens om att en ändring av kundkategori skall äga rum, skall detta avtalas skriftligen. Avtalet skall specificera om ändringen är generell eller endast gäller i samband med en eller flera enskilda transaktioner, investeringstjänster eller produkttyper. Baserat på objektiva kriterier kan PAM ändra en Kunds kundkategori, om Kunden inte längre uppfyller de föreliggande riktlinjerna för aktuell kategori.
- c) En professionell Kund eller en jämbördig motpart skall informera PAM om varje förändring som kan medföra en förändring av aktuell kundkategori.
- d) PAM kommer att behandla Kunden efter den kundkategori den tillhör.

24. KUNDPROFILER

- a) PAM skall genomföra en värdering av varje icke professionell Kund eller professionell Kund innan PAM rekommenderar eller genomför en finansiell tjänst.
- b) Icke professionella Kunder och professionella Kunder skall lämna den information som PAM finner nödvändig för att kunna genomföra en värdering av Kundens profil, t.ex. information om Kundens finansiella situation, Kundens kunskaper och erfarenhet gällande specifika finansiella instrument, Kundens förmåga att bära förluster samt Kundens mål med investeringarna. PAM utgår från att all information som lämnas av Kunden är fullständig och korrekt. I de fall där ofullständiga eller felaktiga upplysningar har lämnats av Kunden, är PAM ej ansvarig för fel som kan följa av en felaktig värdering av kundprofilen.
- c) I de fall det skulle ske förändringar i kundens finansiella situation, investeringsmål eller annan väsentlig information, är Kunden skyldig att, utan dröjsmål, meddela detta till PAM. Detta förutsatt att förändringarna är väsentliga nog att påverka PAM:s rådgivning.
- d) PAM kan inte hållas ansvarig i de fall PAM har utfört transaktioner för Kunden med bakgrund i en felaktig kundprofil, på grund av att Kunden underlåtit att meddela förändringar i Kundens situation. Kunden skall hålla PAM skadelös från varje form av ansvar och eventuella skador i de fall Kunden underlåtit att meddela förändringar enligt ovan.
- e) Vid orderförmedling, dvs. då Kunden initierar en transaktion i ett icke komplicerat finansiellt instrument, genomförs inte en motsvarande lämplighetsbedömning. Exempel på icke komplicerade finansiella instrument är aktier, obligationer och värdepappersfonder.

25. INFORMATION OM KUNDKATEGORISERING SAMT KRIETERIER FÖR ÄNDRING AV KATEGORI

- a) Alla privatpersoner blir kategoriserade som icke professionella kunder.
- b) Följande företagskunder anses vara professionella i relation till samtliga investeringstjänster och finansiella instrument enligt 8 kap. § 16-20 lag (2007:528) om värdepappersmarknaden:
 - Jämbördig motpart;
 - 1) Värdepappersbolag och utländska värdepappersföretag,
 - 2) Kreditinstitut
 - 3) Försäkringsföretag
 - 4) Värdepappersfonder samt deras förvaltningsbolag,
 - 5) Pensionsfonder samt deras förvaltningsbolag,
 - 6) Företag som är undantagna från tillståndsplikt enligt 2 kap,
 - 7) Nationella regeringar och sammanhängande organ, centralbanker och överstatliga organisationer.
 - 8) Andra finansiella företag,
 - Juridisk person som uppfyller minst två av följande tre krav:
 - 1) balansomsättning enligt balansräkningen som motsvarar minst 20 000 000 euro,
 - 2) nettoomsättning enligt resultaträkningen som motsvarar minst 40 000 000 euro,
 - 3) eget kapital enligt balansräkningen som motsvarar minst 2 000 000 euro
 - enheter med tillstånd att verka på finansmarknaderna.
 - stater, delstater, statliga och delstatliga myndigheter, centralbanker och andra mellanstatliga eller överstatliga organisationer.
 - andra institutionella investerare vars huvudverksamhet är att investera i finansiella instrument, inklusive företag som ägnar sig åt värdepappersinvestering av tillgångar.

Ändring av kundkategori

Det är PAM som avgör om en Kunds kategori bör ändras. Följande kriterier gäller:

- c) Icke professionella kunder

En icke-professionell kund kan be om att få bli kategoriserad som professionell kund antingen generellt eller begränsat till fastställda produkter och/eller tjänster. Den praktiska skillnaden i behandling av icke-professionella och professionella kunder är inte så stor, så i de flesta fall finns det ingen anledning att ändra sin kategori. Vid önskemål om ändrad kategori för ett bestämt tillgångsslag, kommer PAM endast att godkänna att tillgångsslaget derivat blir behandlad under en annan kategori än andra tjänster och tillgångsslag.

Kunden kan således vara professionell för allatjänster och produkter förutom derivat och tvärt om. Innan en icke professionell kund kan kategoriseras som professionell kund, skall PAM företa en värdering huruvida Kunden har den kompetens, erfarenhet och kunskap som krävs för att fatta egna investeringsbeslut och förstå de risker som är kopplade till dem.

Vid värderingen måste minst två av de följande kriterierna vara uppfyllda:

1. Kunden har genomfört transaktioner av betydande storlek på en relevant marknad i genomsnitt tio gånger per kvartal, de föregående fyra kvartalen,
2. Storleken på Kundens finansiella portfölj (kontanta medel och finansiella instrument) överstiger ett belopp som motsvarar 500 000 euro,
3. Kunden arbetar eller har arbetat inom den finansiella sektorn i minst 1 år, i en tjänst som kräver kunskap om relevant transaktioner eller investeringstjänster.

Det skall uppmärksammas att en ändring av kundkategori från icke-professionell till professionell kund betyder att informationskravet som PAM har gentemot Kunden ändras. Kravet att informera Kunden gällande de risker som är förknippade med en investering och även kravet på att PAM skall göra en värdering av Kundens kunskap och erfarenhet av handel med värdepapper minskar.

- d) Professionella kunder

PAM accepterar att en professionell kund kan ändra kategorisering till icke-professionell kund om ändringen gäller samtliga tjänster och produkter som PAM erbjuder på värdepappersmarknaden. Vid önskemål om ändrad kategori för ett bestämt tillgångsslag, kommer PAM endast att godkänna att tillgångsslaget derivat blir behandlad under en annan kategori än andra tjänster och tillgångsslag. Kunden kan således vara icke-professionell för allatjänster och produkter förutom derivat och tvärt om. Om Kunden önskar att kategoriseras som en kvalificerad motpart, genomför PAM en mycket noggrann genomgång av Kundens förutsättningar. Även i denna situation, så är det bara för tjänster och produkter kring derivatinstrument som undantas.
- e) Kvalificerad motpart

PAM accepterar att en Kund som klassificerats som kvalificerad motpart kan ändra kundkategori till antingen professionell kund eller icke professionell kund, i de fall ändringen gäller alla tjänster och produkter som PAM erbjuder på värdepappersmarknaden. Om Kunden ber om att få ändra kategorisering för enbart en viss produkt eller tjänst, genomför PAM en mycket noggrann genomgång av Kundens förutsättningar. PAM kommer endast att godkänna att tillgångsslaget derivat blir behandlad under en annan kategori än andra tjänster och tillgångsslag. Kunden kan således vara icke-professionell eller professionell för alla tjänster och produkter förutom derivat, där Kunden fortsatt är kvalificerad motpart och tvärt om.

26. INVESTERINGSRÅDGIVNING OCH AKTIV FÖRVALTNING AV FINANSIELLA INSTRUMENT

- När PAM utför tjänsterna aktiv förvaltning och investeringsrådgivning är tjänstens eller rådets lämplighet värderas med hänsyn tagen till Kundens kunskap och erfarenhet, finansiell situation, förmåga att bära förlust samt investeringsmål.
- I de fall PAM, efter en värdering av kundprofilen, inte anser att en tjänst eller produkt är lämplig för Kunden, skall PAM meddela Kunden detta. Om Kunden trots detta meddelande väljer att bekräfta sin transaktion, skall PAM friskrivas allt ansvar.
- När PAM utför investeringstjänster, baseras dessa på den information som insamlats från Kunden i Kundens kundprofil. Den information som Kunden lämnar skall antas vara fullständig, korrekt och aktuell.
- Kunden är informerad och har förstått att när PAM får instruktioner av en bank eller annan finansiell information om att erbjuda Kunden en tjänst eller råd angående finansiella instrument, är PAM berättigad att förlita sig på den information som ges av denna tredje part och är inte förpliktad att verifiera lämpligheten gällande den tjänst eller råd som gällande finansiella instrument som erbjuds Kunden.
- Professionella Kunder anses att ha nödvändig kunskap och erfarenhet gällande risker förknippade med investeringar i finansiella instrument, eller åtminstone gällande de finansiella instrument där de har klassificerats som professionell Kund. PAM får anta att en professionell Kund kan bära den finansiella risken med en investering samt utvärdera sitt informationsbehov. Om Kunden ej efterfrågar information kring en specifik investering, skall PAM ej hållas ansvarig.
- PAM kan tillhandahålla investeringsrådgivning eller aktiv förvaltning kopplat till Alternativa Investeringsfonder (AIF), i de fall det anses lämpligt utifrån genomförd investeringsprofil.

27. ANDRA TJÄNSTER ÄN INVESTERINGSRÅDGIVNING ELLER AKTIV FÖRVALTNING

- I de fall PAM tillhandahåller andra tjänster än de som angivits i punkt 26, värderar PAM om Kunden har nödvändig kunskap och erfarenhet för att förstå den tjänst som rekommenderas av PAM eller önskas av Kunden.
- I de fall PAM, efter en värdering av kundprofilen, inte anser att en tjänst eller produkt är lämplig för Kunden, skall PAM meddela Kunden detta. Om Kunden trots detta meddelande väljer att bekräfta sin transaktion, skall PAM friskrivas allt ansvar.
- I de fall PAM tillhandahåller en sådan tjänst, baseras denna på den information som insamlats från Kunden i Kundens kundprofil. Den information som Kunden lämnar skall antas vara fullständig, korrekt och aktuell.
- PAM är inte förpliktad att genomföra en sådan värdering när professionella Kunder, ger instruktioner gällande en tjänst eller investering. Professionella Kunder anses att ha nödvändig kunskap och erfarenhet gällande risker förknippade med investeringar i finansiella instrument, eller åtminstone gällande de finansiella instrument där de har klassificerats som professionell Kund. PAM får anta att en professionell Kund kan bära den finansiella risken med en investering samt utvärdera sitt informationsbehov. Om Kunden ej efterfrågar information kring en specifik investering, skall PAM ej hållas ansvarig.
- I de fall en Kund önskar genomföra flera transaktioner som innebär samma typ av tjänst eller produkt, kommer PAM ej att genomföra en motsvarande värdering vid varje enskild transaktion.

28. VIKTIG INFORMATION ANGÅENDE RISKER VID INVESTERINGAR

- När en Kund investerar i finansiella instrument, bekräftar Kunden att denne har informerat PAM om dennes specifika investeringsmål.
- Kunden bekräftar härvid att denne tillförlitligt har förstått de risker som förknippas till att investera i finansiella instrument och speciellt den höga risk det innebär att investera i enskilda värdepapper och finansiella instrument som derivat eller belånade produkter. Kunden bekräftar även att denne accepterar dessa risker och speciellt accepterar dessa risker i de fall som investeringarna faller utanför Kundens investeringsmål.
- Investeringar skall anses omfatta, men inte begränsas till, de risker som beskrivs här. Det kan inte ges några garantier för att en investering kommer att ge en positiv avkastning och hela eller delar av en investering kan förloras. När det gäller derivat eller belånade produkter, kan Kunden förlora belopp som överstiger det aktuella investeringsbeloppet. Kunden bekräftar att denne har uppmärksammat på att Kunden kommer att vara ansvarig, i de fall det blir aktuellt, för det belopp som krävs för att stänga en position. I vissa fall där Kunden är beroende av att stänga en position för att begränsa eller utesluta förluster, kan det hända att Kunden endast kan stänga positionen till ett ofördelaktigt marknadspris eller inte lyckas stänga positionen överhuvudtaget.
- Värdet på investeringar kan påverkas av bland annat följande faktorer: ändringar i förhållandet mellan tillgång och efterfrågan; Global politik inom handel, finans och penningpolitik, övriga politiska händelser, val och andra händelser inför och i samband med ett regeringsskifte; krigsutbrott eller inbördeskrigslignande situationer, även i ett område som inte direkt kan relateras till investeringen; ekonomisk utveckling, speciellt vid koppling till handelsbalans, inflation, penningmängd, emitterandet av statsobligationer, ändringar av styrräntan, revalveringar eller devalveringar, skatteändringar, alla typer av regulatoriska förändringar, så väl som ekonomiska problem hos det företag som emitterat investeringen.
- Investeringar kan svänga betydligt i värde och därför kan investeringar under perioder minska i värde. Historisk avkastning är ingen garanti för framtida avkastning.
- De risker som omnämnts har inte för avsikt att vara heltäckande. Kunden bör därför alltid gå igenom potentiella investeringar tillsammans med sin rådgivare innan Kunden genomför en investering.
- Kunden bekräftar härmed att Kunden är införstådd med att riskexponeringen ökar vid lånefinansiering av investeringar, speciellt i de fall där Kunden lånar för att finansiera investeringar i derivat eller andra lånefinansierade investeringar. I dessa fall måste Kunden, om den förväntade marknadsutvecklingen inte inträffar, inte bara bära förlusten, utan också betala tillbaka lånet tillsammans med ränta. Inför en investering, måste Kunden därför analysera om dennes kortsiktiga ekonomiska situation medger att köpa eller sälja andelar, även om det skulle innebära en förlust för Kunden.
- I de fall en Kund önskar att investera i derivat, kan Kunden bli ombedd att ingå ett särskilt avtal med PAM.

29. INFORMATION OM EGENSKAPER OCH RISIKER KNUTET TILL FINANSIELLA INSTRUMENT

HANDEL MED FINANSIELLA INSTRUMENT

Handel med finansiella instrument som aktier, obligationer, certifikat, finansiella derivatinstrument eller andra rättigheter och förpliktelser som är ägnat för handel på värdepappersmarknaden, sker normalt i ett väl organiserat handelssystem. Med handelssystem menas en reglerad marknad, en systematisk internhandlare (SI) enligt lag (2007:528) om värdepappersmarknaden, prisställare eller annan likviditetsgaranti.

- Handelsplats**
Handel sker genom de värdepappersbolag som använder handelssystemet. En Kund måste normalt sett kontakta ett sådant värdepappersbolag för att köpa eller sälja finansiella instrument. Det finns även värdepappersbolag som vidarebefordrar order till ett annat värdepappersbolag som i sin tur använder handelssystemet. Handel kan även ske internt i ett värdepappersbolag, exempelvis kan bolaget träda in i rollen som motpart i handeln eller vid handel mot en annan av bolagets Kunder (internhandel). På en reglerad marknad (nedan benämnd börs) handlas olika typer av finansiella instrument. På en börs handlas bland annat aktier, obligationer, certifikat, fondandelar samt ett flertal olika finansiella derivatinstrument.
- Kursinformation**
Kursinformation om de finansiella instrument som handlas på den reglerade marknaden, publiceras regelmässigt via aktuell marknads hemsida, i tidningar samt andra media.

30. RISKER KOPPLADE TILL HANDEL MED FINANSIELLA INSTRUMENT

a) Generellt om risk

Finansiella instrument kan ge avkastning i form av utdelning (aktier och fonder) eller ränta (ränteinstrument). I tillägg kan priset (marknadsvärdet) på instrumentet öka eller minska i jämförelse till inköpspriset. Nedan används ordet investering även vid en eventuell negativ avkastning i ett instrument som beskriver blankning (Short). Den totala avkastningen är summan av utdelning/ränta samt prisförändringen på ett instrument. Investerare söker en total avkastning som är positiv, d.v.s. ger vinst, helst så hög som möjligt. Det finns dock alltid en risk att den totala avkastningen blir negativ, d.v.s. ger en förlust. Risken för förlust varierar mellan olika instrument. Vanligtvis är möjligheten att tjäna pengar på en investering kopplat till risken i det aktuella instrumentet. Det finns även en koppling mellan hur länge ett instrument behålls och möjligheten att investeraren skall få en avkastning motsvarande aktuell risknivå. I investeringssammanhang så används ibland orderrisk för att ge uttryck för att beskriva avkastningsmöjligheter och risken till förlust. I denna beskrivning används dock ordet risk endast för att beskriva risken för förluster, d.v.s. de negativa aspekterna. Det finns olika metoder för att reducera riskerna vid finansiella investeringar. Ett vanligt sätt att minska riskerna är att sprida sin investering mellan ett flertal olika instrument. I de fall en investerare väljer att även investera på utländska marknader, minskas i regel risknivån i totalportföljen, även om handel med utländska instrument innebär en valutarisk. Investeringar i finansiella instrument är förknippade med en ekonomisk risk, vilket beskrivs mer detaljerat nedan. Kunden måste förstå denna risk samt de villkor, prospekt och liknande som gäller för handel med dessa instrument och de särskilda risker och egenskaper som finns förknippade med aktuellt instrument. Kunden måste även övervaka sina investeringar löpande, detta gäller även i de fall som Kunden erhållit individuell rådgivning vid investeringen. Kunden måste, i eget intresse, vara beredd att agera skyndsamt i de fall det skulle vara nödvändigt, t.ex. för att avsluta investeringar som utvecklas negativt eller för att ställa ytterligare säkerhet för investeringar som har finansierats med lån och där värdet på panten har gått ner. Det är även av vikt att värdera risker som det i vissa fall kan förekomma vid handel av finansiella instrument vid en annan handelsplats än en reglerad marknad, då kraven på en sådan marknadsplats generellt är lägre.

- b) Olika begrepp gällande risk, etc. I samband med den utvärdering kring risker som bör genomföras av Kunden innan en investering i finansiella instrument, samt löpande under ägandet, är det ett flertal olika riskbegrepp och andra faktorer som måste värderas och vägas mot varandra. Nedan följer en kort beskrivning av några av de vanligaste riskbegreppen.
- Marknadsrisk - risken för att marknaden som helhet eller den del där Kunden har sin investering, t.ex. den svenska aktiemarknaden, går ner.
 - Kreditrisk - risken för t.ex. insolvens hos emittent eller annan motpart.
 - Prisvolatilitetsrisk - risken för svängningar i priset/kursen på ett finansiellt instrument påverkar investeringarna negativt.
 - Valutakursrisk - risken för att kursen i en utländsk valuta som en investering är kopplad till tappar i värde, t.ex. är fondandelar mot den amerikanska marknaden som är noterade i USD, exponerade vid en nedgång i värdet på den amerikanska dollarn.
 - Skatterisk - risken att de skattemässiga förutsättningarna är otydliga eller ändras.
 - Risker vid belåning och derivat - Ett derivatinstruments konstruktion ger effekten att det finns en risk för att prisutvecklingen på det underliggande indexet får en större effekt i förhållande till det belopp som investerats i derivatinstrument. Ex. Kunden använder 10 000kr till att förvärva köpoptioner kopplat till underliggande aktier med ett marknadsvärde om 100 000. Om marknadskursen för aktien inte går upp, går hela investeringen i köpoptionen förlorad. Motsvarande risk kan uppstå vid lånefinansiering av en investering.
 - Juridisk risk - risken för att relevanta lagar och regler är oklara eller ändras.
 - Företagsspecifik risk - risken för att ett bolag går sämre än förväntat eller drabbas av en negativ händelse, så att finansiella instrument som är kopplade till bolaget därmed faller i värde.
 - Branschspecifik risk - risken för att en specifik bransch går sämre än förväntat eller drabbas av en negativ händelse, så att de finansiella instrument som är kopplade till branschen därmed faller i värde.
 - Likviditetsrisk - risken för att det inte går att sälja eller köpa ett finansiellt instrument vid önskad tidpunkt, t.ex. på grund av låg omsättning i instrumentet.
 - Ränterisk - risken för att marknadsvärdet på ett finansiellt instrument går ner på grund av förändringar i marknadsräntan.
 - Informationsrisk - risken för att inte all relevant information är känd för marknaden.

31. AKTIER

Generell information gällande aktier

a) Aktier och aktiebolag

Aktier i ett aktiebolag ger ägaren rätten till en andel av bolagets aktiekapital. Om bolaget går med vinst, genomförs i regel en utdelning. Aktier ger i de flesta fall även rätt att rösta på företagets årsstämma, som är det högsta beslutande organet i ett bolag. Rätten till utdelning och att rösta, ökar i regel med det antal aktier som ägs. Rösträtten kan dock variera, då det finns olika aktiekategorier, med olika rösträtt.

b) Aktiekurs

Kursen (priset) på en aktie påverkas till en stor del av bolagets framtidsutsikter. En aktiekurs kan gå upp eller ner beroende på aktörernas analys och värderingar av bolagets möjligheter till att skapa framtida vinster. Den framtida utvecklingen i konjunktur, teknik, lagstiftning, konkurrens osv. avgör vilken efterfrågan det kan bli efter bolagets produkter eller tjänster och spelar även en grundläggande roll för kursutvecklingen i bolagets aktier. Kursutvecklingen påverkas även av den generella räntenivån (marknadsräntan), i de fall marknadsräntan stiger, kan räntebärande finansiella instrument som ställs ut efter höjningen ge bättre avkastning. I normalfallet faller då kurserna på noterade aktier och redan utestående räntebärande finansiella instrument med en lägre ränta. Orsaken till detta är att den ökade avkastningen på utställda räntebärande instrument relativt sett kan bli bättre än avkastningen på aktier och på utestående räntebärande instrument. Utöver detta så påverkas aktiekurserna negativt av att räntan på ett bolags skulder ökar, vilket reducerar avkastningsmöjligheterna för bolaget. Även andra faktorer som är direkt kopplade till bolaget, t.ex. ändringar i bolagets ledning och organisation och avbrott i produktionen kan påverka bolagets möjligheter till framtida vinster både på kort och lång sikt. Bolag kan i värsta fall utvecklas så dåligt att de måste försättas i konkurs. Aktiekapitalet, d.v.s. aktieägarnas investerade kapital, har lägst prioritet att erhålla utbetalning från konkursboet. Innan en aktieägare får något kapital utbetalt, skall samtliga övriga skulder vara reglerade. Detta innebär i regel att aktier i ett bolag som går i konkurs blir värdelösa. Även kursutvecklingen på finansiella instrument noterade vid större reglerade marknader och andra handelssystem påverkar kursutvecklingen i Sverige, bl.a. för att flera svenska företag även är noterade på utländska reglerade marknader eller handlas i andra handelssystem, vilket resulterar i kursutjämnningar mellan marknaderna. Kursen på aktier i bolag som tillhör samma bransch eller sektor påverkas ofta av förändringar i bolag inom samma bransch eller sektor. Den påverkan kan även gälla bolag i olika länder. Aktörerna på den finansiella marknaden har ofta olika uppfattningar om hur aktiekurser kommer att utvecklas. Dessa faktorer, som även påverkar hur bolaget blir värderat, bidrar till att det finns både köpare och säljare. Om investerare skulle ha samma uppfattning om kursutvecklingen skulle de antingen köpa och då uppstår ett köptryck genom många köpare eller så vill de sälja och då uppstår ett säljtryck genom många säljare. Vid köptryck så stiger kursen och vid ett säljtryck sjunker den. Omsättningen (hur mycket handel det är i en aktie), kan även påverka kursen. Vid hög omsättning reduceras i regel differensen mellan köp- och säljkurs (Spread). En aktie med hög omsättning, där stora belopp kan omsättas utan större påverkan på kursen, har en god likviditet och är därför lätt att köpa och sälja. Under en dag eller längre period kan olika aktier ha olika kurssvängningar (volatilitet), d.v.s. att kursen stiger eller faller. Dagliga nyckeltal som relaterar till en akties omsättning, t.ex. "högsta" "lägsta" och "sista" samt information om handelsvolym publiceras bland annat i de flesta större tidningar, på Text-tv och på olika webbsidor som drivs av reglerade marknader, värdepappersbolag och mediabolag. Hur aktuell informationen är kan variera beroende på sättet det publiceras på.

- c) Olika aktieklasser
Aktier kan vara tillgängliga i olika klasser, vanligtvis A- och B-aktier. Skillnaden mellan aktierna är normalt sätt kopplat till rösträtt. A-aktierna ger vanligtvis en starkare rösträtt medan B-aktier ofta har en begränsad rösträtt. Skillnaden i rösträtt mellan klasserna baseras på idén om att det med en fördelning av rösträtten, skall vara möjligt att skydda de ursprungliga grundarnas eller ägarnas inflytande över bolaget genom att ge dem en starkare rösträtt. I dessa fall ger utställda aktier (t.ex. Klass B, C eller D) en lägre rösträtt än A-aktien i ett bolag.
- d) Nominellt värde, split och omvänd split av aktier
En akties nominella värde är det värde som varje aktie representerar av bolagets aktiekapital. Summan av alla aktier i ett bolag multiplicerat med det nominella värdet på varje aktie utgör bolagets aktiekapital. I vissa fall ändrar ett bolag det nominella värdet, t.ex. i fall då aktiens marknadsvärde stigit betydligt. Genom att dela upp varje aktie i två eller fler aktier, en så kallad split, reduceras det nominella värdet på aktien och samtidigt aktiens marknadsvärde. Aktieägaren totalavärde är dock oförändrat genom förfarandet, då ägaren erhåller ett tillskott på aktier i samma utsträckning som kursen sänks. En omvänd split används om situationen är den omvända, att aktiekursen faller betydligt. Då slås två eller fler aktier ihop till en, med motsvarande höjning av kursen.
- e) Börsintroduktion, privatisering och uppköp
En börsintroduktion innebär att aktier i ett aktiebolag noteras på en reglerad marknad, nedan benämnd börs. Allmänheten kan erbjudas att teckna (köpa) aktier i samband med en introduktion. Oftast handlar det om ett existerande bolag som inte tidigare har varit börsnoterat, där ägarna har beslutat sig för att öka antalet aktieägare samt att underlätta handeln i bolagets aktier. Om ett statligt ägt bolag introduceras på en börs kallas det för privatisering eller delvis privatisering, beroende på hur stor del av ägandet som staten avser att sälja till allmänheten. Ett uppköp betyder i regel att en eller flera investerare ger ett erbjudande till aktieägarna i ett bolag att, under vissa villkor, köpa deras aktier. I de fall en köpare får köpa 90% eller mer av aktierna i bolaget, kan köparen söka om tvångsinlösen av de återstående aktierna i bolaget, d.v.s. tvinga de aktieägare som inte accepterat uppköpserbjudandet att sälja. Värdet fastställs i detta fall genom ett skiljedomsförfarande.
- f) Emission
I de fall ett aktiebolag vill utveckla verksamheten, krävs ofta ett kapitaltillskott, vilket t.ex. går att skaffa genom att ställa ut nya aktier genom en emission. I de flesta fall får tidigare ägarna teckningsrätter som ger dem rätt att teckna aktier i emissionen. Det antal aktier som kan tecknas står i förhållande till nuvarande aktieinnehav. Den som tecknar måste betala för de nya aktierna och kursen kan vara lägre än marknadskursen. Direkt efter det att teckningsrätterna, som normalt har ett visst marknadsvärde, blir etablerade på marknaden, så sjunker i regel aktiens marknadskurs. De aktieägare som har teckningsrätter, men som inte har för avsikt att teckna aktier, kan under teckningsperioden välja att sälja sina teckningsrätter på den reglerade marknad där teckningsrätterna är noterade. Vid teckningsperiodens slut förfaller teckningsrättigheterna och de rätter som inte används blir värdelösa. I de fall där fritt eget kapital hos bolaget har ökat, kan ett bolag välja att överföra en del av värdet till de befintliga aktieägarna genom en fondemission. Vid en fondemission tas hänsyn till hur många aktier i bolaget varje aktieägare redan innehar och aktieägaren får fler aktier. Aktieägarens del av bolaget är dock oförändrad. Aktiekursen sjunker vid en fondemission, men genom ökningen av antalet aktier så är det samlade marknadsvärdet oförändrat. Aktiebolag kan även genomföra en riktad emission, vilket är en emission som endast riktar sig till en begränsad grupp av investerare. Vid en riktad emission, så sker en urvaltning av de existerande aktieägarnas röster och aktiekapital i bolaget i de fall de inte deltar i den riktade emissionen. Antalet aktier påverkas dock inte och marknadsvärdet på den samlade investeringen påverkas normalt inte heller, så länge emissionskursen motsvarar rådande marknadsvärde. Generellt om aktierelaterade instrument: Aktieobligationer, depåbevis, konvertibla obligationer, aktie- och aktieindexoptioner, warrant och belånade certifikat är exempel på instrument som är nära besläktade med aktier.
- g) Indexobligationer / Aktieindexobligationer
Avkastningen i dessa instrument kommer dels från marknadsräntan på en obligation samt utvecklingen i ett index t.ex. mot en specifik aktiemarknad. Om indexet utvecklar sig som förväntat skapas en positiv avkastning, medan avkastningen uteblir om indexet inte utvecklas som beräknat. Obligationen skall tillse att det nominella beloppet återbetalas vid löp-tidens slut, förutsatt att emittenten kan betala tillbaka kapitalet. Därmed har dessa instrument en begränsad risk i förhållande till aktier och aktiefonder. Risken vid en investering i en aktieindexobligation kan definieras, exklusivt kostnader, som den alternativa räntan, d.v.s. den ränta som investeraren hade erhållit om denne endast investerat i själva obligationen, bortsett från emittentrisk i obligationen. Indexobligationer har många olika namn och kallas bl.a. även aktieobligationer, SPAX, currency basketbonds, beroende vilken typ av index som kopplas till instrumentet. De kallas även Kapitalskyddade instrument och placeringar med kapitalgaranti.
- h) Depåbevis
Depåbevis är ett bevis på att aktier bevaras i en depå och ger i princip ägaren samma rättigheter som vid direktäggande av aktien. Depåbevis handlas som aktier och kursutvecklingen följer normalt kursutvecklingen för aktien på den utländska reglerade marknad där aktien handlas.
- i) Konvertibla obligationer
Konvertibla obligationer är räntebärande värdepapper som inom en viss tidsram kan bytas mot aktier till en på förhand bestämd konvertibelkurs. Räntan på en konvertibel obligation är normalt högre än utdelningen på den aktie som lånet kan konverteras till, men samtidigt ger en konvertering en möjlighet till en kursvinst i de fall aktien kan säljas till ett högre värde än konverteringskursen. Kursen på en konvertibel obligation följer i regel normalt motsvarande aktiekurs och uttrycks som procent av obligationens nominella värde.
- j) Omvänd konvertibel
En omvänd konvertibelobligation är kopplat till en eller flera underliggande aktier eller index. Investeringen ger en fast ränta. I de fall de underliggande instrumenten utvecklas positivt, återbetalas utöver räntan det investerade beloppet. Om utvecklingen på de underliggande instrumenten skulle utvecklas negativt, finns det risk att investeraren i stället för det investerade beloppet erhåller en eller flera aktier som ingår i obligationen eller motsvarande belopp i kontanter.
- k) Aktieoptioner och aktieindexobligationer
Det finns olika typer av aktieoptioner. Förvärvade köpoptioner (call options) ger innehavaren rätten att, under en viss tidsram, köpa redan utställda aktier till ett förutbestämt pris. Förvärvade säljoptioner (put options) ger innehavaren rätten att, under en viss tidsram, sälja redan utställda aktier till ett förutbestämt pris. För varje förvärvat option, finns en motsvarande utställd option. Risken för den som förvärvar en option, är att den inte utvecklas i linje med förväntningarna eller att den faller i värde. I dessa fall så uteblir avkastningen och investeraren har förlorat omkostnaden för förvärvandet av optionerna. Utställaren av en option löper en risk som kan anses obegränsad, om inte begränsande åtgärder vidtas. Priset på optionen följer normalt priset på den underliggande aktien eller indexet, men med större svängningar. Den mest omfattande handeln med aktieoptioner och aktieindexoptioner äger rum vid reglerade marknader. Indexoptioner ger vinst eller förlust baserat på utvecklingen av ett underliggande index.
- l) Aktiefuture och aktieindexfuture
En future innebär att parterna ingår i en ömsesidig förpliktelse med varandra om köp och sälj av ett underliggande värdepapper till ett på förhand avtalat pris och med leverans eller annan prestation samt kontantavräkning vid en tidpunkt som anges i avtalet (Slutdagen). Det finns inga kostnader kopplade till detta, då båda parter har förpliktelser gentemot varandra.
- m) Warranter
Handel förekommer även med vissa köp- och säljoptioner med längre löptider än standardiserade optioner, vilka vanligtvis benämns Warranter. Warranter kan ge rätten att köpa underliggande aktie till ett på förhand avtalat pris eller berättiganden till kontant ersättning i de fall kursen på

- n) den underliggande aktien är högre än den avtalade kursen.
- Belånade certifikat
Belånade certifikat, benämns i regel endast certifikat, är ofta en kombination av exempelvis köp- och sälloptioner. De är beroende av den underliggande tillgången, t.ex. en aktie eller råvara. Belånade certifikat får ej förväxlas med de certifikat (löpande skuldebrev) som företag använder sig av för att låna pengar på kapitalmarknaden. Ett karakteristiskt drag vid belånade certifikat är att relativt små förändringar i den underliggande tillgången kan medföra betydande förändringar på certifikatets värde. Kursändringarna kan påverka både positivt och negativt. Innehavaren bör vara uppmärksam på att belånade certifikat kan förlora i värde och till och med förfalla utan värde med resultatet att hela eller delar av det investerade kapitalet går förlorat. Detta gäller i regel även aktieoptioner och warranter.

32. RÄNTEBÄRENDE FINANSIELLA INSTRUMENT

Ett räntebärande finansiellt instrument är en fordringsrätt på utställaren av ett lån. Avkastningen ges i regel i form av ränta (kupong). Det finns olika former av räntebärande instrument beroende vem som ställer ut lånet, den säkerhet som finns för lånet, återstående löptid samt hur räntan betalas ut. Räntan betalas vanligtvis ut årsvis och är antingen fast eller rörlig. På vissa lån betalas ingen ränta löpande, utan adderas i sin helhet vid förfallodagen (Nollkupongare). Köp av nollkupongare sker till en lägre kurs, som gör att de får motsvarande ränta som ett instrument med kupongränta. Vanligtvis benämns ett räntebärande instrument med en löptid på 12 månader eller mer som obligation och statsskuldsväxlar eller certifikat vid löptider upp till 1 år. Risken vid investering i ett räntebärande instrument består dels av den kursändring som kan inträffa under löptiden och dels att den som ställt ut lånet inte klarar att betala tillbaka lånet. Lån där det finns en fullgod säkerhet för lånet är alltså mindre riskfylld än lån utan säkerhet. Generellt kan risken för förluster vid investeringar i räntebärande instrument anses vara lägre än vid investeringar i aktier. Det är dock betydande skillnader på risknivå i olika räntebärande instrument, t.ex. finns det obligationer som garanteras av staten och "high yield", vilket är mer riskfyllda obligationer. Marknadsräntan bestäms varje dag på penningmarknaden och påverkas av analyser och värderingar som Sveriges Riksbank och andra större institutionella marknadsaktörer med hänsyn till hur ekonomiska faktorer som inflation, konjunktur, ränteutvecklingen i Sverige och i andra länder på både kort och lång sikt. Riksbanken agerar även på penning- och valutamarknaden i syfte att styra utvecklingen av marknadsräntan, med målet att hålla inflationen inom ett visst spann. När marknadsräntan går upp, kommer kursen på fastränteinstrument i regel att falla, då nya lån ställs ut med en högre räntesats än den på existerande instrument och omvänt kommer kursen att stiga på existerande instrument vid en räntenedgång. Lån som ställs ut av stat och kommuner (garanterats av) anses vara i det närmaste riskfria i hänseende till att det investerade kapitalet kommer att återbetalas vid löptidens slut. Andra utställare väljer ibland att ställa säkerhet i form av andra finansiella instrument eller annan egendom (materiell eller real säkerhet). Det finns även andra typer av räntebärande instrument som innebär en högre risk än t.ex. obligationer, där utställaren kan ha problem med att återbetala lånet vid förfall.

33. DERIVATINSTRUMENT

Derivatinstrument (optioner, terminer m.m.) är kopplat till olika former av underliggande värdepapper som t.ex. aktier, obligationer, råvaror och valutor. Handel med derivatinstrument är förknippat med särskilda risker, vilka beskrivs mer utförligt nedan.

Vissa derivattransaktioner kan medföra att Kunden måste ställa en säkerhet, t.ex. vid utställandet av optioner utan att ägandet av den underliggande aktien samt köp och sälj av terminer (futures och forwards) och swap-avtal. Kravet på säkerhet är bl.a. beroende av det underliggande värdepappret, typ av instrument, instrumentets löptid samt volatilitet och kan därför variera från dag till dag. Om Kunden inte uppfyller kraven på säkerhet, kommer en tvångsförsäljning att äga rum på Kundens derivatpositioner, vilket kan innebära betydande förluster. Kunden måste därför genast agera genom att ställa ytterligare säkerhet eller stänga positioner om sådan situation uppstår.

Användandet av derivatinstrument

Derivatinstrument är en form av avtal (kontrakt), där själva avtalet handlas på kapitalmarknaden för finansiella instrument. Derivatinstrument är kopplat till en underliggande tillgång eller ett underliggande värde (benämns härnäst endast tillgång). Denna tillgång kan utgöras av ett annat finansiellt instrument, en annan tillgång av ekonomiskt värde eller en form av värdebarometer som t.ex. ett index. Derivatinstrument kan användas för att skydda sig mot en ofördelaktig prisutveckling i den underliggande tillgången. De kan även användas uppnå vinst eller avkastning med en mindre kapitalinsats än vad som krävs för att göra en motsvarande investering direkt i den underliggande tillgången. Derivatinstrument kan även användas av andra anledningar och bygger på en viss förväntan om hur priset på den underliggande tillgången kommer att utveckla sig över en viss tidsperiod. Innan handel med derivatinstrument påbörjas, är det viktigt att Kunden är klar över syftet med investeringen och har en tydlig bild över sin förväntan på den underliggande tillgångens framtida utveckling och därefter väljer rätt instrument eller kombination av instrument.

Olika typer av derivatinstrument

De vanligaste derivatinstrumenten är optioner, terminer och swap-avtal.

Option

En option är ett avtal som innebär att den ena parten (utställaren av optionen) förpliktar sig att köpa eller sälja den underliggande tillgången till den andra parten (innehavaren) till ett på förhand fastställt pris (exercise price). Tidpunkten för när man kan utöva sin rättighet enligt avtal är beroende på vilken typ av option det handlar om. Vid användandet av en amerikansk option, kan denna rättighet utövas under hela löptiden och vid användandet av en europeisk option, kan denna rättighet endast utövas på förfallodagen. Innehavaren betalar en premie till utställaren för rätten att utöva rättigheten i avtalet, men förpliktar sig inte att göra det. Utställaren är dock skyldig att infria avtalet om innehavaren kräver det.

Köpooption

Genom att förvärva en köpooption, erhålls rätten att i framtiden köpa underliggande tillgång till ett i förhand fastställt pris (Inlösenkurs/Strike). Vid förvärv av en köpooption så betalar förväraren en premie samt omkostnader förknippade med administration och omsättning. Maximal förlust för innehavaren av en köpooption, blir således optionspremierna och omkostnader. Maximal förlust uppstår när kursen på den underliggande tillgången förblir lägre eller lika med strikekurs. Vinstpotentialen är i teorin obegränsad. Vinsten kan beskrivas som värdet på den underliggande tillgången, reducerat med strikekurs, premie och omkostnader. Genom att ställa ut en köpooption, inträder utställaren en skyldighet att sälja (om innehavaren kräver att få köpa) den underliggande tillgången till ett på förhand fastställt pris. Vid utställandet av en köpooption erhålls en premie, som reduceras av omkostnader för administration och omsättning. Vinstpotentialen är begränsad till nettopremien. I de fall priset på den underliggande tillgången är lägre eller lika med strikekurs, får i regel utställaren behålla hela nettopremien utan att optionsinnehavaren kräver att få köpa tillgången. Om utställaren har säkerhet genom att äga de underliggande finansiella instrumenten, uppstår ingen förlust vid en kursuppgång, men utställaren får inte ta del av värdeökningen över strike, bortsett från premien. Vid en kursnedgång uppstår en förlust i de underliggande instrumenten, men detta kan helt eller delvis kompenseras av optionspremierna. Positionen i de underliggande instrumenten och utställd köpooption ger en förlust i de fall där kursnedgången är större än optionspremierna. I de fall som utställaren inte har säkerhet genom att äga de underliggande finansiella instrumenten, riskerar utställaren en obegränsad förlust vid

en kursuppgång. När innehavaren kräver att optionen skall lösas in, så måste i detta fall utställaren köpa de aktuella finansiella instrumenten i marknaden till rådande marknadspris. Förlusten beräknas som marknadsvärdet av underliggande instrument, reducerat med strikekurs och optionspremie.

Säljoption

Vid förvärvandet av en säljoption så erhåller man rätten att i framtiden sälja den underliggande tillgången till ett på förhand fastställt pris (Inlösenkurs/Strike). Vid förvärvet så betalar den som förvärvat optionen en optionspremie samt omkostnader för administration och omsättning och är också lika med innehavarens totala risk. Den maximala förlust som kan drabba en innehavare av en säljoption uppstår när kursen förblir högre eller lika med strike. Vinstpotentialen är begränsad till strike, reducerat med värdet på den underliggande finansiella instrumentet vid tidpunkten för inlösen och optionspremien samt omkostnader. I de fall innehavaren av en säljoption äger de underliggande instrumenten kommer denna vinst att ge en täckning för förlusten på den underliggande investeringen. Genom att ställa ut en säljoption, har utställaren en skyldighet att köpa (om innehavaren kräver att få köpa) den underliggande tillgången till ett på förhand fastställt pris. Vid utställandet av en säljoption, erhålls en premie, som reduceras av omkostnader för administration och omsättning. Vinstpotentialen vid utställandet av en säljoption är begränsad till netto optionspremie. I de fall strikekurs förblir lägre eller lika med kursen på den underliggande innehavet, får utställaren i regel behålla optionspremien utan att innehavaren begär att få sälja de underliggande instrumenten. Vid kursfall uppstår en förlust för utställaren när värdet av de underliggande finansiella instrumenten är lägre än strike. Förlusten är begränsad till differensen mellan strikekurs och värdet på de underliggande instrumenten reducerat med nettopremie.

Termin

En termin innebär att parterna ingår ett ömsesidigt bindande avtal om köp eller sälj av en underliggande tillgång till ett på förhand fastställt pris och med leveranseller annat fullbordande av avtalet vid en fastställd tidpunkt. Vid terminstruktur betalas ingen motsvarighet till optionspremie, men den avtalade terminkursen fastställs i regel som spotkurs (dagens marknadspris) på de underliggande finansiella instrumenten samt räntekostnaden fram till terminens slutdag. Kostnader för administration omsättning tillkommer. Vid handel med terminer har köparen i sin helhet övertagit kursrisken på den underliggande finansiella instrumentet. Om kursen faller, uppstår en förlust motsvarande skillnaden i det underliggande finansiella instrumentet och terminkursen. I tillägg har köparen en kreditrisk relaterat säljarens leveransförmåga på slutdagen. En säljare som äger de underliggande finansiella instrumenten har ingen risk i hänsyn till kursutvecklingen, utan enbart en kreditrisk på att köparen betala det avtalade beloppet på slutdagen. Om säljaren däremot inte äger de underliggande finansiella instrumenten, kan förlusten i princip bli obegränsat stor vid en kursuppgång. Förlusten beräknas som värdet av de underliggande finansiella instrumenten, reducerat med den avtalade terminkursen. Därigenom har säljaren vid ett kursfall en vinstpotential som beräknas till terminkursen reducerat med värdet på de underliggande instrumenten. Säljaren har även en kreditrisk kopplat till köparens förmåga att fullgöra sina åtaganden på slutdagen.

Swap-avtal

Ett swap-avtal innebär att parterna blir eniga om att löpande genomföra inbetalningar till varandra t.ex. kopplade till en fast eller rörlig ränta (ränte-swap) eller på en viss tidpunkt byta en annan tillgång med varandra, t.ex. olika typer av valutor (valuta-swap).

Karaktistiska egenskaper för derivatinstrument

Handel med derivatinstrument kan beskrivas som handel med eller flytt av risk. Den som t.ex. förväntar sig en nedgång i marknaden, kan förvärva säljoptioner som ökar i värde om marknaden faller. För att reducera eller undgå risk för en kursnedgång betalar förvärvaren en premie, d.v.s. var optionen kostar. Handel med derivat kan i många fall inte rekommenderas för kunder med liten eller begränsad erfarenhet gällande handel med finansiella instrument, då denna handel ofta kräver särskilda kunskaper. Det är viktigt att vara uppmärksam på följande karaktistiska egenskaper för derivatinstrument för den som har för avsikt att handla med dessa instrument. Konstruktionen av ett derivatinstrument gör att prisutvecklingen på den underliggande tillgången ger genomslag på kursen på derivatinstrument. Detta genomslag är i regel större i derivatinstrument än i den underliggande tillgången. Prisgenomslaget beskrivs därför som belåningseffekt eller hävstångseffekt och kan innebära en större vinst på investerat kapital än om investeringen hade genomförts direkt i det underliggande finansiella instrumentet. Viktigt att nämna är att denna belåningseffekt medför en högre risk för förluster än motsvarande investering i det underliggande instrumentet. Belåningseffekten varierar beroende av derivatinstruments konstruktion och användnings-område. För enskilda derivatinstrument kan det vara en multiplikeffekt, t.ex. att den ersättning som skall utbetalas beräknas som kursändringen i det underliggande instrumentet multiplicerat med 2, 5 eller mer. För andra derivatinstrument kan multiplikatorn däremot vara mindre än 1. Stora krav ställs därför på övervakningen av prisutvecklingen på derivatinstrument och på den underliggande tillgången. Kunden bör i eget intresse vara beredd på att agera snabbt, ofta i regel samma dag, om investeringen i ett derivatinstrument utvecklar sig i felaktig riktning. Den partsom påtar sig en förpliktelse att ställa ut en option eller att ingå ett terminavtal, är från start tvungen till att ställa en säkerhet för sin position. I takt med att priset på den underliggande tillgången går upp eller ner och därmed värdet på derivatinstrument ökar eller minskar, ändras även kravet på säkerhet. Därför kan det under löptiden således krävas ytterligare säkerhet i form av tilläggssäkerhet. Om inte Kunden inom begärd tidsram säkerställer begärd säkerhet, har clearingorganisationen eller värdepappersbolaget rätt att, utan Kundens samtycke, avsluta Kundens placeringar (stänga samtliga derivatpositioner) för att begränsa förlusten.

En Kund bör således följa prisutvecklingen och kraven på säkerhet noga, för att undgå en ofrivillig stängning av positionen. Löptiden för derivatinstrument kan variera från mycket kort tid till löptider på upp till flera år. Den relativa prisändringen är oftast större för derivatinstrument med relativt kort återstående löptid. Priset på exempelvis en innehavd option reduceras i allmänhet snabbare i slutet av löptiden eftersom tidsvärdet avtar. Kunden bör därför även noggrant övervaka löptiden på derivatinstrument. Derivatinstrument handlas i standardiserade och icke-standardiserade former.

Standardiserade derivatinstrument

Handel med standardiserade derivatinstrument sker på reglerade marknader och följer avtal och villkor, som har fastställts av en börs eller clearingorganisation. På den svenska derivatmarknaden erbjuder t.ex. Nasdaq Stockholm (Stockholmsbörsen) handel med standardiserade optioner och terminer. Ett annat exempel är Nord Pool, som är en nordisk elbörs, som hanterar handel och clearing av avtal inom elhandel. Handel med utländska standardiserade derivatinstrument följer normalt de regler och villkor i det land där börshandeln och clearingen är organiserad. Det är viktigt att notera att dessa regler och villkor inte behöver vara desamma som i Sverige och det är därför av största vikt att noggrant sätta sig in i gällande regelverk.

Icke-standardiserade derivatinstrument

En del värdepappersbolag erbjuder egna varianter av derivatinstrument, vilka inte handlas på någon reglerad marknad. Det är dessa derivatinstrument som benämns som icke-standardiserade derivatinstrument (OTC-derivat). För den som önskar att handla med denna typ av derivat, är det extra viktigt att sätta sig in och skapa sig en bra bild över gällande avtal, villkor och förutsättningarna kring handeln i dessa instrument innan transaktioner genomförs.

Clearing

Vid clearing av derivat träder clearinginstitutioner in som motpart mellan köpare och säljare av derivatavtal och garanterar uppgörelsen av avtalet. Clearinginstitutionen uppträder som säljare mot köparen och som köpare mot den som säljer. I den standardiserade derivatmarknaden sker clearing av derivatavtal av en clearinginstitution med koncession. I OTC-marknaden är det värdepappersbolaget som har denna roll.

Definitioner

Uppmärksamma att de definitioner som anges nedan är grundläggande definitioner och att formerna för avräkning (leverans av de underliggande instrumenten, kontantavräkning eller en kombination av dessa två) och andra villkor kan variera från derivatinstrument till derivatinstrument. Det används även olika definitioner på de olika marknaderna och därför är det alltid av största vikt att utreda vilka avtal, villkor och regler som gäller för det specifika derivatinstrument och den specifika marknadsplatsen.

Option

Ett avtal som ger den ena parten (innehavaren) rätt, men inte skyldighet, att under en fastställd tidsperiod köpa (köpoption) eller sälja (säljoption) ett på förhand avtalat antal finansiella instrument till ett på förhand avtalat pris till den andra parten (utställaren).

Termin

Ett avtal där köpare och säljare ömsesidigt avtalat att ett eller flera finansiella instrument skall överföras mellan köpare och säljare till ett på förhand avtalat pris, på ett datum som ligger längre fram i tiden än den normala avtalstiden för avräkning för det underliggande finansiella instrumentet som avtalet omfattar.

Indexoption/Indextermin

Ett avtal där det underliggande värdet inte är ett värdepapper utan ett index. Ett sådant avtal avräknas inte genom leverans av finansiella instrument, utan genom en avräkning av avtalets värde i pengar.

Marginalkontrakt

CFD-kontrakt (Contract for Difference) eller marginalkontrakt är ett avtal som riskmässigt är helt likställt ett terminsavtal, men i detta fall skall inga finansiella instrument levereras på slutdagen. På slutdagen genomförs en kontantavräkning som baseras på skillnaden mellan swap-kursen och marknadskursen på slutdagen.

Att gå kort

Att sälja finansiella instrument som man inte äger brukar kallas att ta en kort position. Det går till så att man lånar ett finansiellt instrument, som sedan säljs. Det finansiella instrumentet måste sedan köpas in igen vid ett senare tillfälle, för att kunna lämna tillbaka det finansiella instrumentet till den man har lånat det av.

Underliggande finansiella instrument

Detta är det eller de finansiella instrument som optionen ger innehavaren rätt att köpa eller sälja. Det kan även vara det eller de finansiella instrument som är avtalade i ett terminupplägg. Det kan även vara det eller de finansiella instrument som används som beräkningsgrund för en avräkning i en pris-swap. Lösen av en option kan således kräva transaktioner i de underliggande finansiella instrumenten för att fullborda uppgörelsen enligt optionsavtalet.

Slutdag

Den dagen en option måste lösas in om den inte skall bli värdelös. Slutdagen för en termin är den dagen då avräkning sker och avtalet avslutas. Innan dess används i regel löpande kontantavräkning.

Avräkningsdag (Likviddag)

Den dag en termin, option eller pris-swap avslutas genom att de underliggande finansiella instrumenten levereras mot ersättning av den avtalade köpesumman eller den penningmässiga avräkningen faller till betalning. Avräkningsdagen inträffar i regel tre börsdagar efter slutdagen.

Amerikansk option/termin

En option eller termin där innehavaren kan kräva inlösen, helt eller delvis, när som helst fram till den tidpunkt som fastställts i avtalet.

Europeisk option/termin

En option/termin där innehavaren enbart kan kräva inlösen på slutdagen.

Spotpris/Spotkurs

Den kurs det finansiella instrumentet handlas till, för normal leverans på den tredje börsdagen efter handelsdagen.

Strikepris/Strikekurs/Inlösenkurs

Den avtalade priset vid inlösen av en option.

Terminpris/Terminskurs

Det avtalade priset vid avräkningen av en terminsaffär.

Swapppris/Swapkurs

Det avtalade priset som skall ligga till grund vid avräkning vid en pris-swap.

Optionspremie.

Den premie (belopp) som den som förvärvar en option betalar utställaren för optionen.

Hedge.

I det fall en utställare av en option/termin/swap inte önskar att ha marknadsrisk, har utställaren möjlighet att köpa eller gå kort i det underliggande värdepappret så att en nedgång i det ena instrumentet tas ut av en uppgången i det andra instrumentet. Att använda värdepapper på detta sätt för att skydda sig mot marknadsrisk kallas ofta hedge.

34. VÄRDEPAPPERSFOND

En värdepappersfond är en portfölj av olika finansiella instrument, t.ex. aktier och/eller obligationer. Fonden ägs av alla som investerat i fonden, andelsägarna, och förvaltas av ett fondbolag. Det finns många olika typer av värdepappersfonder med olika investeringsstrategier och riskprofiler. Nedan följer en kort beskrivning av de vanligaste typerna av värdepappersfonder.

- **Aktiefond**
En värdepappersfond som vanligtvis har minst 80% av kapitalet förvalt mot aktier eller andra egenkapitalinstrument. Placering mot räntebärande instrument sker i regel inte.
- **Räntefond**
En värdepappersfond som primärt placerar sitt kapital mot räntemarknaden. Delas upp i obligations- och penningmarknadsfond.
- **Kombinationsfond**
En värdepappersfond som inte kan definieras som en aktie- eller räntefond, utan investerar i både aktier och räntepapper, ibland med en fastställd fördelning och ibland rörlig.
- **Indexfond**
En fond som förvaltas passivt i förhållande till fondens referensindex.
- **Fond-i-fond**
En värdepappersfond som investerar fondens kapital i en eller flera underliggande värdepappersfonder.

En av tankarna med värdepappersfonder är att skapariskspridning genom att placera i ett flertal olika aktier och andra finansiella instrument. Det medför att risken reduceras för andelsägarna i jämförelse med investerare som endast investerar i en eller ett fåtal enskilda aktier. Andelsägarna behöver inte heller vara aktiva i den löpande förvaltningen. Begreppet investeringsfonder användes tidigare i Sverige som samlingsnamn för värdepappersfonder och specialfonder, vilka löd under bestämmelserna i LIF, lagen (2004:46) om investeringsfonder. Under 2013 överfördes bestämmelserna kring specialfonder till lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder (LAIF). En värdepappersfond måste bland annat följa vissa regler kring riskspridning och får t.ex. inte placera mer än 10 % av fondens kapital i en enskild aktie eller annat värdepapper samt måste innehålla minst 16 olika aktier eller andra värdepapper. Den svenska lagstiftningen om värdepappersfonder bygger till största delen på EU:s så kallade UCITS-direktiv. UCITS är en förkortning av direktivets fullständiga engelska namn, Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities. En specialfond lyder under ett annat regelverk än värdepappersfonder och har friare placeringsregler. Hedgefonder lyder exempelvis under begreppet specialfond och kan välja flera olika finansiella instrument i förvaltningen jämfört med värdepappersfonder. En hedgefond kan i regel även ta upp lån, investera i derivatinstrument samt ta korta positioner. Genom att specialfonder har ett fritt investeringsmandat, så finns det många olika typer av inriktningar eller varianter av hedgefonder. Vissa har en försiktig riskprofil och låg risk, medan andra har hög risk. Det är därför extra viktigt att kontrollera vilket regelverk som gäller och vilken investeringsinriktning en specialfond har, innan en investering genomförs. Information gällande värdepappersfonder och specialfonder erhålls av fondbolagen genom faktaark och annan mer fullständig information. Värdepappersfonder och specialfonder som investerar på utländska marknader påverkas även av valutarisker. Andelsägarna erhåller det antal andelar i fonden som motsvarar andelsägarens kapital i förhållande till fondens totala kapital. Fondandelar kan i regel köpas direkt hos fondbolaget eller genom värdepappersbolag som marknadsför fonden. Många fonder handlas dagligen, men det finns även fonder som har andra förutsättningar för handel, som t.ex. månadsvis. Andelsägarnas värde beräknas periodiskt och baseras på utvecklingen i fondens innehav. Kapital som investeras i fond kan både öka och minska i värde och det finns ingen garanti att man får tillbaka hela det investerade beloppet.

35. KORTA POSITIONER

Att sälja finansiella instrument som man inte äger brukar kallas att ta en kort position (short). Det går till så att man lånar ett finansiellt instrument som sedan säljs. Det finansiella instrumentet måste sedan köpas in igen vid ett senare tillfälle, för att kunna lämna tillbaka det finansiella instrumentet till den man har lånat det av. Denna strategianvänds när en aktie förväntas gå ner i värde. Initialt så lånar man den aktie som man tro ska gå ner i värde och säljer den på marknaden och innehar således en summa kontanter och en skuld i ett visst värdepapper. När värdepappret gått ner, köper man tillbaka det antal t.ex. aktier man lånat till ett lägre pris och lämnar tillbaka dem. Vinsten är mellanskillnaden i pris. Om priset på värdepappret istället går upp, resulterar detta i en motsvarande förlust.

36. LÅNEFINANSIERING

Vid investeringar i finansiella instrument, så finns möjligheten till belåning. Genom att använda både egna och lånade pengar för att förvärva värdepapper, kan Kunden genom lånefinansiering få en större exponering mot marknaden än om Kunden enbart använder eget kapital. På så sätt kan större vinster skapas vid en positiv utveckling. Det lån som tas för att investera påverkas inte av kursutvecklingen, vilket är en fördel vid en positiv utveckling av det finansiella instrumentet. Inte heller i de fall som utvecklingen är negativ påverkas lånet av marknadsutvecklingen. Det egna kapitalet kan då gå förlorat, helt eller delvis, och endast lånet kvarstår. Lånet kan även krävas till förfall i förtid av långivaren. Om intäkterna från sålda värdepapper inte räcker till att täcka skulden, blir investeraren tvungen att täcka skulden med andra medel än de inköpta finansiella instrumenten. Som Kund är det viktigt att du känner till följande:

- Investeringar och andra förpliktelser i finansiella instrument sker på Kundens egen risk.
- Du som Kund måste känna till och förstå värdepappersbolagens allmänna villkor för handel med finansiella instrument, samt där det är tillämpligt information i prospekt och annan information om det aktuella instrumentet, som dess risk och egenskaper.
- Vid handel med finansiella instrument är det viktigt att kontrollera avräkningsnotan och rapporter gällande dina investeringar och omedelbart påpeka eventuella fel.
- Det är viktigt att följa värdeutvecklingen på sina innehav av finansiella instrument.
- Som Kund måste du själv ta initiativet till nödvändiga åtgärder i syfte att minska risken för förluster på dina investeringar.

37. KÖP OCH FÖRSÄLJNING AV VÄRDEPAPPER, RÄTTIGHETER OCH MÖJLIGHETER

- a) PAM kan efter instruktion från Kunden utföra köp eller försäljningar av värdepapper å Kundens vägnar och på Kundens risk. Kunden ska samtidigt som eventuella instruktioner om köp lämnas, tillse att det finns likviditet för att genomföra köpen samt ställa aktuella värdepapper till förfogande vid eventuell försäljning. Även om likviditet eller aktuella värdepapper inte är tillgängliga för PAM, har PAM rätten att likväl utföra order gällande köp eller försäljning av värdepapper samt utöva rättigheter eller optionshandel, på Kundens risk.
- b) I de fall som Kunden inte inkommer med tillräcklig likviditet eller de aktuella värdepapperen inom 24 timmar efter genomförandet, har PAM rätt att när som helst avveckla investeringarna och till Kundens kostnad.
- c) I de fall där specifika instruktioner inte har givits, har PAM rätt att välja var handeln av värdepapper, valutor, futures, optioner eller andra former av finansiella instrument skall utföras. Samtliga order genomförs i enlighet med PAM:s villkor, regler och praxis samt motsvarande på aktuell handelsplats.
- d) Order för köp och försäljning av optioner, rättigheter och warranter blir utförda i enlighet inom den angivna tidsperioden. Vid mottagande av

- order som skall handlas på börs, kommer PAM att försöka genomföra transaktionen samma dag som ordern mottages.
- e) Vid förseningar eller andra fel som inte kan härledas till PAM, fransäger sig PAM allt ansvar gällande eventuella konsekvenser, undantaget i de fall där det visar sig att PAM har agerat med grov oaksamhet.
 - f) PAM har rätt att avstå från att genomföra en köp- eller säljorder, helt eller delvis, och kan även avbryta eller avvakta med att genomföra en order i de fall Kundens likvider eller värdepapper hos PAM är otillräckliga. Vid en sådan situation ska PAM efter bästa förmåga försöka kontakta Kunden för att informera om det rådande läget. Det står PAM fritt att själva välja sina föredragna sätt att förmedla kundens order till marknaden eller relevant samarbetspartner.
 - g) PAM erbjuder regelbundna rapporter enligt avtal mellan Kunden och PAM.
- 38. TJÄNSTEN ORDERFÖRMEDLING**
- a) För eventuella transaktioner i icke-komplicerade finansiella instrument som definieras i lag om värdepappersmarknaden och utförs på en reglerad eller motsvarande marknad, utan avtal om investeringsrådgivning, är PAM ej skyldig att kontrollera att det finansiella instrumentet är lämpligt för Kunden.
 - b) PAM är i dessa fall inte heller skyldig att utföra en kontroll av sammansättningen i Kundens totalportfölj och hur väl den nya investeringen passar in i densamma.
- 39. TJÄNSTEN INVESTERINGSRÅDGIVNING**
- a) PAM kan erbjuda investeringsrådgivning i enlighet med Kundens önskemål. Tjänsten utförs genom att PAM ger råd till Kunden gällande Kundens finansiella portfölj och hjälper till att administrera investeringarna. Rådgivningen anpassas och genomförs i enlighet med den investeringsprofil som Kunden och PAM tagit fram i samarbete.
 - b) Vid tjänsten investeringsrådgivning genomför PAM regelbundna analyser av Kundens investeringsportfölj och vid all rådgivning anpassas råden efter Kundens kundprofil och Kundens situation.
- 40. TJÄNSTEN DISKRETIONÄR FÖRVALTNING**
- a) Kunden kan välja att överlåta hela förvaltningen av sin finansiella portfölj till PAM genom att ingå ett avtal gällande diskretionär förvaltning. Ett sådant avtal innebär bl.a. att villkoren för förvaltningen, kundprofil och vilka finansiella instrument som får hanteras fastställs, för att därefter fastställa en investeringsstrategi för den aktiva förvaltningen av Kundens finansiella portfölj.
 - b) PAM får genom detta avtal Kundens godkännande att utföra alla transaktioner som PAM anser vara i Kundens intresse och i linje med dennes investeringsstrategi. Kunden har inte rätt att ingripa i förvaltningen, utan godkännande från PAM. Således samtycker Kunden till att inte på något sätt tillgång till de medel som ingår i avtalet för diskretionär förvaltning hos PAM.
 - c) Kunden erhåller ett avkastningsmål för förvaltningen, så att Kunden kan följa och övervaka hur PAM:s förvaltning utvecklar sig i förhållande till den generella finansmarknaden. Kunden kan, om så önskas, inhämta ytterligare information om investeringsmålen från PAM. Ett sådant avkastningsmål som delges Kunden, är endast avsett att fungera som en gemensam målbild och för löpande information om utvecklingen och skall inte ses som en förpliktelse från PAM att leverera motsvarande avkastning.
- 41. KUNDENS ANSVAR OCH PAM:S FÖRPLIKTELSE**
- a) Kunden är till fullo ansvarig för handlingar som PAM utför i Kundens namn i enlighet med upprättat avtal om diskretionär förvaltning.
 - b) PAM förpliktar sig att utföra sitt mandat med försiktighet och aktsamhet i enlighet med kundens investeringsstrategi.
 - c) PAM ska leverera de rapporter som har fastställts i det avtal som ingåtts med Kunden.
- 42. MANDATETS VARIGHET**
- Om inte annat har avtalats gäller;
- a) Kunden kan när som helst säga upp ett mandat genom att inkomma med önskemål om detta via rekommenderat brev, med verkan från den dag som brevet når PAM.
 - b) PAM kan säga upp ett mandat med 30 dagars varsel genom rekommenderat brev och uppsägningstiden anses träda i kraft när brevet har lämnats till postkontoret.
- 43. INTERESSEKONFLIKTER**
- a) PAM har förhållningsregler för att undvika att det uppstår intressekonflikter mellan PAM, dotterbolag, anställda och dess Kunder. PAM har interna instruktioner för att upptäcka och hantera potentiella intressekonflikter som uppstår, samt för att säkra en rättvis hantering av Kunderna, bl.a. genom "Chinese Walls", begränsad tillgång till viss information, information om eventuella intressekonflikter, inhämta bekräftat samtycke samt till att avråda från en föreslagen transaktion.
 - b) I de fall PAM genom dessa åtgärder inte kan säkerställa att Kunden inte kommer att lida skada till följd av en viss intressekonflikt, skall PAM upplysa Kunden om den potentiella intressekonflikten innan eventuella handlingar och transaktioner genomförs av kundens vägnar.
- 44. TRANSAKTIONSKOSTNADER**
- a) PAM erhåller ersättning för utförandet av tjänster och transaktioner kopplade till finansiella instrument. För priser, avgifter och andra ersättningar redogörs i ett separat dokument, som Kunden ersättning för förfrågan kan ta del av.
 - b) PAM kan genomföra ändringar i priser, avgifter och andra ersättningar, speciellt vid förändringar i förutsättningarna på marknaden. PAM ska informera Kunden, genom utskick eller annat lämpligt förfarande, vid ändringar i gällande priser.
- 45. SAMARBETE MED TREDJE PART**
- a) Vid genomförandet av instruktioner från Kunden eller generellt agerande av Kundens vägnar och i dennes bästa intresse, kan PAM antingen betala eller erhålla ersättningar från tredje part. PAM kommer alltid att söra för en sådan ersättning, motiveras av och i förhållande till de tjänster som erbjuds till kunden och att det inte står i strid med kundens intressen.
 - b) Kunden kan vid varje enskilt tillfälle kräva detaljerad information gällande mekanismer för att beräkna eventuell ersättning till eller från tredje part, samt underlaget för sådan ersättning, genom skriftlig framställan till PAM.
- 46. TREDJEPARTSTJÄNSTER**
- a) PAM kan ingå tredjepartsavtal där PAM anser det är nödvändigt för att ge god service till sina kunder.
 - b) I ett sådant avtal kommer PAM kunna delge nödvändig information om kundrelationen till tredje part. Tredje part kommer i sin tur tillämpa full sekretess och tystnadsplikt.
- 47. BÄSTA UTFÖRANDE AV KUNDORDER**
- a) Vid utförande av order åt Kunden, kommer PAM att försöka uppnå det mest gynnsamma resultatet för Kunden. PAM kommer att ta hänsyn till

alla bakomliggande faktorer och förutsättningarna vid varje order och utförande, som pris, direkta och indirekta kostnader, snabb orderhantering, sannolikheten för genomförande, samt eventuella specifika element kopplat till själva ordern eller kundavtalet.

- b) I de fall som en kundorder innehåller detaljerade instruktioner gällande handeln, kommer PAM att utföra ordern i enlighet med dessa instruktioner. Genom att Kunden ger dessa specifika instruktioner, frånges PAM ansvaret att följa riktlinjerna kring bästa orderutförande.
- c) Genom att signera dessa Allmänna villkor ger Kunden sitt samtycke till PAM:s riktlinjer för bästa orderutförande. De riktlinjer som beskrivs i detta dokument utvärderas löpande och kan komma att ändras. PAM kommer att informera Kunden vid betydande ändringar i de riktlinjer som beskrivits här. Kunden kan genom att kontakta som kontaktperson hos PAM, alltid ta del av den senaste versionen av dokumentet.
- d) Kunden accepterar att PAM, med hänsyn till riktlinjerna för bästa orderutförande och för att vara kunden behjälplig med en order i ett efterfrågat finansiellt instrument, kan utföra ordern på en handelsplats som inte är fastställd i riktlinjerna för bästa orderutförande.

48. REKLAMATIONER

- a) Alla reklamationer som gäller order på börs, skall påvisas PAM skriftligen genom rekommenderat brev,
 - när det gäller en utförd order; vid mottagandet av avräkningsnota.
 - när det gäller en avbruten order; på den dagen då avräkningsnota skulle nått kunden.
- b) Eventuella anmärkningar gällande felaktig information kring konto och kontosaldo skall göras skriftligen via rekommenderat brev inom 30 dagar utskickets datering.
- c) I de fall en formell klamation inte inkommer från Kunden i enlighet med denna paragraf, så anses PAM:s hantering ha blivit godkänd av Kunden.

49. KUNDKLAGOMÅL

Klagomål skall framföras till Kundens rådgivare alternativt direkt till PAM:s Klagomålsansvarige. PAM är inte ansvarig för förluster som hade kunnat undvikas om klagomålet hade framförts omedelbart. Klagomålsansvarig meddelas skriftligen med e-post eller till PAM:s huvudkontor i Stockholm.

50. GÄLLANDE LAG OCH JURISDIKTION

- a) Parternas rättigheter och skyldigheter vid tolkning och tillämpning av detta avtal ska bestämmas enligt svensk lag.
- b) Parterna är överens om att eventuell tvist med anledning av detta avtal ska avgöras i allmän domstol.

51. ÄNDRINGAR I DESSA ALLMÄNNA VILLKOR OCH BESTÄMMELSER

- a) Det står PAM helt fritt att ändra dessa allmänna villkor och bestämmelser, för att ta hänsyn till eventuella ändringar i gällande lagstiftning samt andra aktuella föreskrifter gällande för den finansiella marknaden.
- b) Ändringar i dessa Allmänna villkor och bestämmelser som gäller finansiella instrument skall meddelas Kunden skriftligen. En ändring skall anses som godkänd i de fall Kunden inte skriftligen bestrider ändringen inom 10 bankdagar från den dag ändringen meddelats.
- c) Om det skulle visa sig att en eller flera av villkoren eller bestämmelserna i dessa allmänna villkor är ogiltiga eller ha utgått, skall inte giltigheten i övriga villkor eller bestämmelser i dessa Allmänna villkor påverkas av detta. De felaktiga villkoren eller bestämmelserna skall ersättas, vilka i så stor grad som möjligt skall likna de villkor eller bestämmelser som ersätts.